

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.04.2016, sp. zn. 29 Cdo 3899/2015, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.3899.2015.1

Číslo: 59/2017

Právní věta: Soud může společnosti s ručením omezeným jmenovat opatrovníka podle § 165 odst. 1 o. z., nemá-li společnost žádného jednatele či zanikla-li funkce některému z více jednatelů a zbývající jednatelé nejsou z důvodu zániku funkce některého z nich schopni plnit své funkce, valná hromada nezvolila ve lhůtě podle § 198 odst. 1 z. o. k. nového jednatele a současně nebyl podán návrh na jmenování chybějícího jednatele soudem, popř. takovému návrhu nebylo vyhověno.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.04.2016

Spisová značka: 29 Cdo 3899/2015

Číslo rozhodnutí: 59

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Opatrovník (opatrovnictví) právnické osoby (o. z.), Společnost s ručením omezeným

Předpisy: § 165 odst. 1 o. z.
§ 198 předpisu č. 90/2012Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání společnost A. P. E. s. r. o. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. 14 Cmo 141/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze usnesením ze dne 18. 2. 2015, č. j. 2 Nc 8033/2014-11, přerušil řízení o jmenování opatrovníka společnosti A. P. E. s. r. o. (dále jen „společnost“) do pravomocného skončení věci vedené u téhož soudu pod sp. zn. 74 Cm 7/2015.

2. Vyšel přitom z toho, že:

[1] Ing. A. S. byla usnesením přijatým valnou hromadou společnosti, která se konala dne 11. 12. 2014, odvolána z funkce jednatelky.

[2] Po odvolání Ing. A. S. neměla společnost žádného jednatele.

[3] Platnost usnesení valné hromady, jímž byla Ing. A. S. odvolána z funkce jednatelky

společnosti, je přezkoumávána v souběžně probíhajícím řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 74 Cm 7/2015.

[4] Ing. A. S. jako jednatelka společnosti dosud nebyla vymazána z obchodního rejstříku.

3. Soud prvního stupně – poukazuje na ustanovení § 109 odst. 2 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), ve spojení s § 1 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“), a vycházejí z toho, že v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady (vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 74 Cm 7/2015) je řešena otázka platnosti odvolání jednatelky společnosti z funkce, která má význam pro rozhodnutí v projednávané věci, jakož i z toho, že výmaz odvolané jednatelky dosud nebyl zapsán do obchodního rejstříku – přerušil řízení v projednávané věci do pravomocného skončení řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

4. K odvolání navrhovatele Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 21. 5. 2015, č. j. 14 Cmo 141/2015-23, změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že se řízení nepřerušuje.

5. Odvolací soud zjistil, že po vydání usnesení, jímž soud prvního stupně rozhodl o přerušení řízení v projednávané věci, bylo usnesením Městského soudu v Praze ze dne 13. 3. 2015, č. j. 74 Cm 7/2015-155, přerušeno také řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, a to do pravomocného skončení věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. C 66709/MSPH, v níž je projednáván návrh na výmaz odvolané jednatelky z obchodního rejstříku.

6. Odvolací soud konstatoval, že nebyla-li neplatnost usnesení valné hromady deklarována soudním rozhodnutím, je třeba je považovat za platné, na čemž nic nemění ani to, že výmaz odvolané jednatelky dosud nebyl zapsán do obchodního rejstříku. Dovodil, že pokud by mělo být řízení o jmenování opatrovníka přerušeno do pravomocného skončení řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, pozbyl by institut opatrovníka smysl, neboť jmenováním opatrovníka má být řešena „aktuální přechodná situace, kdy ve společnosti absentuje statutární orgán“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti v záhlaví označenému rozhodnutí odvolacího soudu podala společnost dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., majíc za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek „hmotného nebo procesního“ práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a to zda lze pokračovat v řízení o jmenování opatrovníka,

[1] je-li platnost usnesení valné hromady, jímž byla odvolána jediná jednatelka společnosti, přezkoumávána v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady,

[2] má-li společnost smluvní zástupce, kteří jsou oprávněni za ni (na základě plných mocí) činit veškerá právní jednání, a

[3] probíhá-li paralelně řízení o jmenování chybějícího jednatele.

8. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a navrhuje, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu změnil tak, že usnesení, jímž soud prvního stupně přerušil řízení, potvrdí.

9. Závěr odvolacího soudu, podle něhož se má za to, že napadené usnesení valné hromady je platné, dokud soud nevysloví jeho neplatnost, označuje dovolatelka za příliš obecný a nepřihlížející k poměrům projednávané věci. Usnesení o odvolání Ing. A. S. z funkce jednatelky bylo přijato valnou

hromadou, které se účastnil jeden ze dvou společníků společnosti, a která proto (dle mínění dovolatelky) nebyla usnášeníschopná. Jestliže by také za této situace platilo, že usnesení valné hromady je „automaticky“ platné, dokud není vyslovena jeho neplatnost, mohl by být tento přístup snadno zneužitelný. Společník by mohl přijetím usnesení na valné hromadě, která nebyla s to se usnášet, vážně narušit chod společnosti a oslabit její důvěryhodnost, neboť k deklaraci neplatnosti takového usnesení soudním rozhodnutím by došlo v řádu měsíců či let.

10. Dovolatelka zpochybňuje také závěr odvolacího soudu, podle něhož by institut opatrovníka ztrácel smysl, mělo-li by být řízení o jeho jmenování přerušeno do skončení řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Uvádí, že činnost společnosti, kterou zajišťují již šest měsíců její zaměstnanci a smluvní zástupci, probíhá bez obtíží, a k újmě by tak dle jejího mínění mohlo vést spíše „předčasné“ jmenování opatrovníka, neboť by mohlo snížit důvěryhodnost společnosti a narušit její dosavadní obchodní vztahy.

11. Dovolatelka poukazuje i na to, že kromě řízení o jmenování opatrovníka je u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 74 Cm 68/2015 vedeno i řízení o jmenování chybějícího člena statutárního orgánu společnosti, přičemž ze systematiky § 165 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), vyplývá, že jmenování jednatele má před případným jmenováním opatrovníka přednost.

III.

Přípustnost dovolání

12. Dovolání nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř. Nejvyšší soud proto posuzoval – v hranicích právních otázek vymezených v dovolání – zda je dovolání (jež směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž se odvolací řízení končí) přípustné podle § 237 o. s. ř.

13. Dovolání nečiní přípustným řešení druhé a třetí otázky předestřené dovolatelkou, neboť na jejich řešení napadené rozhodnutí nespočívá a odvolací soud je neposuzoval.

14. Nicméně dovolání je přípustné k zodpovězení (v rozhodování odvolacího soudu dosud neřešené) otázky procesního práva, a sice zda lze pokračovat v řízení o jmenování opatrovníka, je-li platnost usnesení valné hromady, jímž byla odvolána jediná jednatelka společnosti, posuzována v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Nejvyšší soud předesílá, že k argumentaci dovolatelky obsažené v jejím podání ze dne 7. 9. 2015, jež bylo téhož dne doručeno Městskému soudu v Praze, nelze přihlídnout. Změna vymezení důvodu dovolání (a to i formou doplnění nové argumentace v jeho mezích) je ve smyslu § 242 odst. 4 o. s. ř. možná jen po dobu trvání lhůty k podání dovolání (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2015, sp. zn. [29 Cdo 1170/2015](#), které je veřejnosti dostupné – stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu vydaná po 1. lednu 2001 – na webových stránkách tohoto soudu), která dovolatelce uplynula již ve středu 29. 7. 2015.

16. Podle § 198 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“], v případě smrti jednatele, odstoupení nebo odvolání z funkce anebo jiného ukončení jeho funkce, zvolí valná hromada do jednoho měsíce nového jednatele (odstavec první). Zanikne-li právnická osoba, která je jednatelem, s právním nástupcem, stává se jednatelem její právní nástupce, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Zanikne-li právnická osoba, která je jednatelem, s likvidací, použije se odstavec 1 obdobně (odstavec druhý).

Nebude-li jednatel zvolen podle odstavce 1, jmenuje jednatele soud na návrh osoby, která na tom má právní zájem, a to na dobu, než bude řádně zvolen nový jednatel, jinak může soud společnost i bez návrhu zrušit a nařídit její likvidaci (odstavec třetí).

Podle § 165 odst. 1 o. z. nemá-li statutární orgán dostatečný počet členů potřebný k rozhodování, jmenuje na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, chybějící členy soud na dobu, než budou noví členové povoláni postupem určeným v zakladatelském právním jednání; jinak soud jmenuje právnické osobě opatrovníka, a to i bez návrhu, kdykoli se o tom při své činnosti dozví.

Z § 1 odst. 2 z. ř. s. plyne, že nestanoví-li zákon o zvláštních řízeních soudních jinak, použije se občanský soudní řád.

Podle § 109 odst. 2 písm. c) o. s. ř., pokud soud neučiní jiná vhodná opatření, může řízení přerušit, jestliže probíhá řízení, v němž je řešena otázka, která může mít význam pro rozhodnutí soudu, nebo jestliže soud dal k takovému řízení podnět.

17. Situaci, kdy jednatelem společnosti s ručením omezeným zanikne funkce a valná hromada nezvolí v zákonem stanovené lhůtě nového jednatele, upravuje výslovně zákon o obchodních korporacích, který je zásadně ve vztahu speciality k občanskému zákoníku. Na prvním místě je proto nezbytné zodpovědět otázku, zda odvolací soud nepochybil, vycházel-li z toho, že dovolatelce jako společnosti s ručením omezeným lze jmenovat opatrovníka podle § 165 odst. 1 o. z.

18. Z § 198 odst. 3 z. o. k. se podává, že zanikla-li jednatelem společnosti s ručením omezeným funkce a nezvolila-li valná hromada v zákonem stanovené lhůtě nového jednatele, může osoba, která na tom má právní zájem, podat návrh na jmenování chybějícího jednatele soudem. Ačkoliv tak citované ustanovení neurčuje výslovně, soud může jmenovat chybějícího jednatele pouze tehdy, není-li zde žádného jednatele či nejsou-li zbývající jednatele z důvodu zániku funkce některého z nich schopni plnit své funkce (srov. v poměrech akciové společnosti § 443 z. o. k.). Jmenování chybějícího jednatele soudem je totiž (jakožto zásah veřejné moci do vnitřních poměrů obchodní společnosti) krajním řešením (*ultima ratio*), k němuž je na místě přikročit pouze tehdy, nemůže-li se s nastalou situací vypořádat společnost sama (srov. obdobně důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. [29 Cdo 4235/2013](#)).

19. Není-li návrh na jmenování chybějícího jednatele podán, anebo není-li podanému návrhu vyhověno, může soud společnost podle § 198 odst. 3 z. o. k. (i bez návrhu) zrušit a nařídit její likvidaci. Podle přesvědčení Nejvyššího soudu však úprava § 198 odst. 3 z. o. k. nevylučuje, aby soud – dospěje-li k závěru, že takové opatření je s ohledem na poměry konkrétní společnosti vhodnější [v souladu s principem proporcionality jakožto obecnou zásadou právní (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. [III. ÚS 350/03](#), či důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. [29 Cdo 3399/2010](#))] – jmenoval společnosti opatrovníka podle § 165 odst. 1 o. z. Jakkoliv je i jmenování opatrovníka zásahem do vnitřních poměrů obchodní společnosti, přičemž jde vskutku o *ultima ratio* při řešení těchto poměrů (srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. [29 Cdo 4384/2015](#)), jde o zásah méně radikální než zrušení společnosti a nařízení její likvidace [v odborné literatuře srov. LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 850-851]. Odvolací soud tudíž nepochybil, vycházel-li z toho, že dovolatelce jakožto společnosti s ručením omezeným lze jmenovat opatrovníka podle § 165 odst. 1 o. z.

20. Z řečeného se podává, že soud může společnosti s ručením omezeným jmenovat opatrovníka podle § 165 odst. 1 o. z., nemá-li společnost žádného jednatele či zanikla-li funkce některému z více jednatelů a zbývající jednatele nejsou z důvodu zániku funkce některého z nich schopni plnit své funkce, valná hromada nezvolila ve lhůtě podle § 198 odst. 1 z. o. k. nového jednatele a současně

nebyl podán návrh na jmenování chybějícího jednatele soudem, popř. takovému návrhu nebylo vyhověno.

21. Přitom platí, že jmenování opatrovníka je z povahy věci opatřením toliko dočasné povahy, které trvá po dobu, než budou valnou hromadou zvoleni noví jednatelé (§ 487 odst. 2 o. z.). Ke svolání valné hromady za účelem volby jednatelů musí společnost přistoupit bez zbytečného odkladu za využití postupu podle § 183 z. o. k.; případně může valnou hromadu svolat i samotný opatrovník (§ 487 odst. 1 o. z.). Jakmile jsou zvoleni noví jednatelé, funkce opatrovníka bez dalšího (aniž by o tom soud musel rozhodovat) zaniká.

22. Na tomto místě má Nejvyšší soud dále za potřebné zdůraznit, že institut opatrovníka (stejně jako jmenování chybějících členů statutárního orgánu soudem – srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 4235/2013](#)) neslouží k řešení sporů mezi společníky, nýbrž je nástrojem ochrany zájmů dotčené obchodní společnosti, resp. veřejného zájmu (k tomu srovnej důvodovou zprávu k návrhu občanského zákoníku).

23. Jsou-li předpoklady pro jmenování opatrovníka splněny, vyžaduje účel právní úpravy jmenování opatrovníka (ochrana zájmů společnosti, resp. veřejného zájmu), aby tak soud učinil neprodleně. Proto zpravidla nebude na místě, aby soud řízení o jmenování opatrovníka podle § 165 odst. 1 o. z. přerušil do pravomocného skončení řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, jímž byl odvolán (zbývající) jednatel společnosti. Nevyslovil-li (dosud) soud neplatnost usnesení valné hromady (o odvolání jednatelky) v řízení podle § 191 z. o. k., je zásadně nutné na toto usnesení hledět jako na platné (srov. v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 1999, sp. zn. [1 Odon 101/97](#), uveřejněný pod č. 5/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2011, sp. zn. [29 Cdo 1870/2010](#)); přitom je zde rozhodující stav v době vyhlášení rozhodnutí (v řízení o jmenování opatrovníka) ve věci samé (§ 154 odst. 1 ve spojení s § 167 odst. 2 o. s. ř.).

24. Jinými slovy, souběžně vedené řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, jímž byla v poměrech projednávané věci odvolána jediná jednatelka společnosti s ručením omezeným, zásadně není důvodem pro přerušování řízení o jmenování opatrovníka společnosti s ručením omezeným podle § 1 odst. 2 z. ř. s. a § 109 odst. 2 písm. c) o. s. ř.

25. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, přičemž Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání proti usnesení odvolacího soudu podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

26. K absenci výroku o nákladech dovolacího řízení viz důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2002, sp. zn. [20 Cdo 970/2001](#), uveřejněného pod č. 48/2003 Sb. rozh. obč.